

LBRIS

We know
books

TOM BURGIS

KLEPTOPIA

CUM AU SCHIMBAT BANII MURDARI
LUMEA

Cuprins

O notă despre adevăr	11
Personaje	13
PARTEA I: CRIZA	
1 Hoțul – <i>Kensington, ianuarie 2008</i>	21
2 Un ospăț – <i>Whitehall, februarie 2008</i>	27
3 Tuneluri – <i>Cheapside, februarie 2008</i>	46
4 Statul dual – <i>Moscova, februarie 2008</i>	52
5 Silueta – <i>Cheapside, iulie 2008</i>	67
6 Domnul Billy – <i>Harare, septembrie 2008</i>	71
7 Închiderea – <i>Cheapside, septembrie 2008</i>	83
8 Oligarhul decăzut – <i>Astana, ianuarie 2009</i>	86
9 Secret de top – <i>Londra, aprilie 2009</i>	97
10 Plata datoriilor – <i>Pretoria, septembrie 2009</i>	100

Capitolul I

Hoțul

Kensington, ianuarie 2008

Într-adevăr, curajul moral, dar și o oarecare răutate perversă, ușor de ghicit în forma încrețiturilor de la cozile ochilor, îl făcuseră pe Nigel Wilkins¹ să ia decizia de a fura secretele unei bănci elvețiene. Era anul în care totul se schimba, 2008, sfârșitul vechilor vremuri. Lucra în sectorul bancar de patruzeci de ani, și totuși nu fusese niciodată ceea ce s-ar putea numi un bancher. Cel puțin nu în felul în care bancherii înșiși foloseau acest cuvânt și nici în felul în care alți oameni începuseră să îl folosească în ultimul timp. În primul rând, era mult prea timid. Putea arunca o privire de granit din spatele ochelarilor, însă în spatele acestora era nu doar aroganța reținută a celui mai deștept bărbat pe care toți cei care îl cunoșteau îl întâlneau vreodată, ci și o insuportabilă stângăcie. Niciun om cu puteri atât de mari, care se respectă pe sine, nu s-ar fi simțit confortabil, nici mort, în una dintre cămășile cu volănașe ale lui Nigel. Nici nu ar fi cedat cu atât de mult curaj în fața cheliei așa cum o făcuse Nigel, depunându-și ultima dintre buclele lui cândva bogate într-o cutiuță de carton

cu o etichetă pe care scria „părul lui Nigel“, expusă la loc de cinste pe un raft din apartamentul lui. Probabil că nici nu s-ar fi gândit atât de mult la bani ca Nigel. Se gândea tot timpul și în toate chipurile la ei, nu doar cum să-i înmulțească. În tinerețe, Nigel fusese fascinat de prim-ministrul laburist Harold Wilson, care își îngrozea colegii cu vocalele lui lungi de Yorkshire și cu felul abrupt de a explica fără ocolișuri sensul banilor: cine îi avea, cum făcuse rost de ei și de ce cei cărora le lipseau ar fi avut dreptul incontestabil la o parte mai mare din ei. Nigel începuse să își investească banii de buzunar la vârsta la care alții se jucau cu un set de chimie experimentală sau, cei care nu trecuseră de pragul copilăriei, țineau o lupă deasupra unui melc. Ideile matematice care aveau un sens practic, acestea îl fascinau. La un moment dat, se gândise să devină inginer, dar temperamentul lui avea nevoie de o anumită disciplină care să lase mai mult loc dezbaterii și polemicilor. Apoi descoperise economia: arta de a spune povestea banilor.

Nigel era mai liber decât mulți din lumea lui pentru că, deși avea mulți și cheltuia foarte puțini, banii nu aveau cine știe ce putere asupra lui. Lucrurile pe care alții se simțeau obligați și se căzneau să le cumpere erau o povară pentru el: telefoane mobile, televizoare. Prefera vechiul lui radio și setul de mobilier „anteditivian“ compus din trei piese, pe care le căpătase în dar de la un prieten. În timpul războiului, tatăl lui, Arthur Wilkins, lucrase într-o fabrică de vehicule blindate din Basingstoke, un oraș neînsemnat, aflat la vest de Londra. După război, devenise predicator laic metodist. Nigel Charles, al doilea și ultimul său copil, se născuse la mijlocul secolului, pe 19 martie 1950, într-o generație pentru care lipsurile și sărăcia, după ce încetaseră să mai fie unica opțiune, deveniseră ori o formă de penitență pentru marile sacrificii ale altora ori un blestem de care nu se putea scăpa decât prin exces și consum fără limite. Marele răsfăț al lui Nigel era un bilet la clasa întâi pentru o lungă călătorie cu trenul, mai ales pentru

a savura ouăle jumări oferite gratuit. Poate și o bucătică de prăjitură mai târziu, după ce asista la o discuție de înalt nivel intelectual. În apartamentul lui – situat la etajul patru, în Kensington, de unde pornea în plimbări grăbite spre Palatul Buckingham sau prin parcurile regale, mai puțin grăbite însă atunci când durerile de piept îi dădeau de furcă –, prefera mai degrabă să repare decât să înlocuiască ceea ce se strica. Pe polița de deasupra căminului avea o fotografie cu el în una dintre rarele vacanțe, la bordul unei bărci pe un canal. Rafturile de cărți erau pline cu volume de economie, finanțe, legislație internațională: *Dincolo de vâlul corporatist*, *Lăcomia patologică*, *Ce este Sarbanes-Oxley?* Dacă aceste titluri erau expresia vocației lui, romanele lui Thomas Hardy reprezentau consolarea lui. Se întorcea la ele atât de des, încât titlurile tipărite pe cotoarele crăpate abia dacă se mai puteau distinge. *Jude neștiutul* era cartea lui preferată. Probabil se regăsea în Jude. Poate că simțea greutatea sensului tuturor acelor cărți complicate despre logica bogăției atunci când recitea pasajul despre cei trei copii. Aceștia sunt găsiți spânzurați lângă un bilet pe care scrie: „Am făcut-o pentru că suntem prea mulți“². Nigel avea un singur volum pe teme de dezvoltare personală: *Depășirea depresiei*. Se pare că nu se obosise să-l deschidă vreodată.

Fusese un copil liniștit. La maturitate însă, din el emana o neîncredere în autorități, care se putea apropia de dispreț, uneori. Pentru studiile universitare, se mutase în locul ideal de manifestare a acestei înclinații spre inobediță: Manchester, un oraș ai cărui locuitori făcuseră din nesupunere o artă plină de veselie, fiind pregătiți chiar să sufere pentru ea. Vorbeau despre masa-crul din Peterloo de parcă l-ar fi trăit. Se mândreau cu amintirea muncitorilor care acceptaseră să-și ducă viața într-o sărăcie cruntă doar pentru a se ridica împotriva furnizorilor confederați proprietari de sclavi, care furnizau bumbac morilor în care lucrau chiar ei. În Manchester se născuse Revoluția Industrială și tot ceea ce urmase acesteia, inclusiv apariția Partidului Laburist,

a cărui ramură din Kensington, unde venitul mediu era cel mai mare din ținut, ar fi avut în Nigel un candidat ferm în campaniile utopice de a prelua controlul consiliului municipal. Camaraziile lui observaseră cât de eficient era pe post de spin în coasta celor puternici și îl numiseră „Exocet“, după numele unei rachete greu de detectat până în momentul detonării.

Nigel glumea – doar pe jumătate, cum li se părea celor care îl auzeau – spunând că nu poate preciza cu ce se ocupă la locul lui de muncă pentru că totul era cât se poate de secret. Studiase criminologia și economia, dar în aproape toată cariera lui nu făcuse nimic mai curajos decât cercetarea economică. Bancherii îl angajau ca să le sugereze care puteau fi următoarele capitole din povestea banilor, iar el le schița scenariile, proiectându-se în mintea personajului economistului clasic de la bursă, rațional și care respectă legea. Apoi primise un post în divizia executivă a Autorității de Reglementare Financiară (ARF), instituție care supraveghea băncile britanice. La început, se gândise că, în sfârșit, își găsisse acolo habitatul natural. Nigel era tipic, genul care nu lăsa niciodată pe nimeni să rezolve o problemă în modul cel mai simplu. La ARF, ajunse în scurt timp la disperare simțind că, aproape întotdeauna, cercetarea infracțiunilor financiare se făcea cu oarecare reticență.

Din fericiire, chiar în acel moment, se ivise ocazia de a se abate de la acest comportament, o situație care stârnise zâmbetul reținut, mimat cu buzele strânse al lui Nigel. Însă Charlotte Martin suferea de anxietate. Îl cunoștea pe Nigel mai bine decât oricine. Se întâlniseră la una dintre campaniile conduse de Nigel împotriva celor care, în opinia lui, abuzau de puterea lor, în acest caz, proprietarii caselor de închiriat din Londra. Din punctul de vedere al lui Nigel, proprietarii se prevalau de drepturi feudale pentru a-și șantaja chiriașii, printre care se număra și Charlotte. Învățase să întoarcă legea pe toate părțile și îi bombardase pe „baronii“ proprietăților cu propriile subclauze tipărite cu litere

de-o șchioapă, despicând usturător firul în patru literă după literă. Charlotte era înaltă și suplă. Vocea îi trăda rădăcinile din Essex. Avea un zâmbet care apărea lent, pentru ca mai apoi să-i lumineze toată fața. Deveniseră un cuplu pentru o vreme, apoi suflete pereche în sens platonice. Chiar și pentru ea, Nigel era adesea o enigmă. Se străduia tot timpul să-l citească, să-i descifreze vorbele și stările. Dar, când îi spusese că acceptase un post de „agent de conformitate fiscală“ la biroul din Londra al unei bănci elvețiene (BSI), ea fusese sigură că asta nu avea să-i aducă nimic bun. Bancherii elvețieni aveau să „îl calce pe nervi“, îl avertizase ea. Nigel nici n-a vrut să audă așa ceva. Era șansa lui să pătrundă în interiorul sistemului: avea să fie un lup în blană de oaie. Agenții de conformitate existau de ceva vreme, dar nu se prea făcuseră remarcați, însă, după un șir de scandaluri corporatiste – Enron, WorldCom și altele asemenea –, deveniseră omniprezenți: conștiința desemnată să supravegheze marile afaceri. În practică, tot ceea ce făceau, de obicei, agenții de conformitate din bănci era să încerce să acopere organizația cu un val de corectitudine fără să limiteze câștigul bacherilor în mod semnificativ. Abordarea lui Nigel avea să fie exact opusul acestei atitudini.

– Îi pot forța să se conformeze, îi spusese el lui Charlotte.

Zelul lui nu o liniștise deloc. Îi spusese din nou:

– Nu te duce la BSI.

Dar el se dusese și, pentru o vreme, nimic rău nu îl tulburase.

Toate acestea se întâmplaseră în urmă cu doi ani, înainte ca totul să se schimbe. Nigel știa acum ce avea să urmeze. Finanțele – producerea banilor din alți bani – se prăbușeau, cel puțin pentru moment. În a douăzeci și doua zi a anului 2008, Federal Reserve a făcut reduceri de urgență ale ratelor dobânzii. Fiecare centimetru pătrat al apartamentului lui Nigel era acoperit cu decupaje din ziarele de afaceri sau cu fragmente de articole care propuneau constrângerea bancherilor. Își așeză

unul dintre fotoliile scârțâitoare cu spatele la fereastra cea mai mare a locuinței, astfel încât lumina clară dinaintea amurgului să i se reverse peste umăr în timp ce studia, deschise o sticlă de bere – Old Speckled Hen, ca de obicei – și își începu lectura de seară. Firește, înțelegea garanțiile bazate pe ipotecă și pe transferul riscului de credit. Știa că, din păcate, cei mulți aveau să fie sacrificați pentru cei puțini. Înțelegea și că, după panică, aveau să înceapă căutările în trecut, pentru a descoperi povestea izvoarăta din rămășițele banilor. Mulți oameni, unii aproape la fel de deștepti ca Nigel, pricepuseră la fel de bine ce se întâmplase. Dar ceea ce Nigel începuse să înțeleagă chiar din primele zile ale anului 2008 era că toți aveau să sape după trecut în locul greșit.

Tatăl lui Nigel obișnuia să spună că oricine face ceva rău își va primi pedeapsa. Fiul lui credea că acel principiu nu funcționa de la sine, ci trebuia impus. Într-un caiet vechi, pe coperta căruia scria „1970's style laptop“, își înregistrase bănuielile pe care și le formase în drumurile spre și dinspre biroul BSI din City. Scrisese că dăduse peste cea mai mare fraudă din lume. Și mai era ceva, mult mai profund – Nigel le auzea vag, străbătut de un fior –, legat cumva de ceea ce se întâmpla cu banii: undeva, departe, țipetele celor torturați, tăcerea celor sacrificați.

Capitolul II

Un ospăț

Whitehall, februarie 2008

În februarie 2008, când încă era posibil ca unii să pretindă că nu exista nicio criză, un miliardar înalt și slab, cu o față trasă și un pronunțat început de chelie, își croia drum spre Sala de festivități din Whitehall³. După colț, pe Downing Street, ministrul finanțelor naționaliza o bancă aflată în faliment, Northern Rock. Aici, așa cum se întâmpla peste tot în Occident, începuse planul de salvare a sistemului financiar, de fapt, un transfer al averii publice în buzunare private de dimensiunea celui în care, în deceniul precedent, crescuse averea acestui miliardar și a altora ca el. Criza se simțea peste tot, mai puțin în sala de o frumusețe rară în care tocmai pășise oligarhul. Aceasta se afla la o distanță de o jumătate de oră de mers pe jos de-a lungul cotului făcut de Tamisa în City, pe locul hotărât de James I atunci când îi comandase construcția arhitectului Inigo Jones pentru a avea un loc în care să se bucure de dragostea lui pentru măști, în spectacolele luxoase la care membrii curții regale se puteau plimba deghizați printre supușii lor. Moștenitorul lui James, Charles I,

ii ordonase lui Rubens să picteze pe stavan nouă panouri care să omagieze dreptul divin al regilor de a conduce cu o putere absolută. În ianuarie 1649, acele imagini s-au numărat printre ultimele văzute de Charles în timp ce, purtând două cămăși ca să nu tremure în frigul aspru al acelei ierni, fusese condus prin sala de festivități până la eșafodul ridicat în afara clădirii, unde avea să fie executat după ce parlamentul îl găsisse vinovat de trădare. Acum, heruvimii, leii, triumful ameiților al Virtuților împotriva Viciilor și al Înțelepciunii împotriva Ignoranței priveau în jos la masa pregătită pentru șapte feluri de mâncare și la un cvartet de coarde kazah care își cânta contrapunctele și armoniile.

Numele oligarhului era Alexander Mahkevici⁴. Numeroșii lui prieteni îi spuneau, simplu, Sașa. În ciuda averii lui, Sașa păstrase ceva din aerul și prestața academicianului care fusese odată, deși unul cu o garderobă scumpă și de prost gust. Poate erau de vină ochelarii sau tăietura precisă a mustății lui. Când vorbea în engleză, o făcea cu ceea ce un occidental neștiutor ar fi considerat obișnuitul accent rusesc. Sașa pretindea că este de naționalitate rusă și că își petrecuse tumultuoșii ani nouăzeci în Moscova, dar, de fapt, era kârgâz. Mama lui fusese o „distinsă” proculoare pe vremea când Kârgâzstanul era o provincie la marginea asiatică a imperiului sovietic. Sașa fusese un tânăr strălucit. Studiase intens limba rusă și obținuse un post la universitatea din Bishkek unde preda filologia. Îl aștepta o viață obscură de profesor la o universitate din provincie. Apoi, brusc, veni capitalismul. Dintr-odată, putea fi ceva nou: un om de afaceri. Și nu unul oarecare: Sașa își dorea să fie un superstar al oamenilor de afaceri. Se compara cu un autor care încearcă să scrie un bestseller⁵. Voia bani pentru că simțea puterea pe care aceștia i-ar fi adus-o.

Trecuseră trei ani de când numele lui Sașa apăruse pentru prima dată pe celebra listă publicată de *Forbes*. În dreptul numelui său, „averea netă”, cum o numeau autorii clasamentului: un miliard de dolari. Sașa era – alături de Bill Gross, Martha

Stewart, Michael Milken, Wilbur Ross și încă șase sute șazeci și șase de persoane – a șasute douăzecea cea mai bogată persoană din lume. Acesta fusese, desigur, un triumf. Iar acum, unul și mai mare: se afla aici, în compania celor mai bogați oameni din lume, în carne și oase, primind staruri după staruri în Sala de festivități. Ivan Glasenberg era acolo. Conducea Glencore, o casă de comerț cu sediul în Elveția, și probabil exercita mai multă influență asupra fluxului de semifabricate din economia globală decât orice alt om în viață. Era prezent și Beny Steinmetz, un „baron” al diamantelor din Israel. Lui Sașa îi plăceau pietrele prețioase: purta pantofi incrustați cu ele⁶.

Dar Sașa, la fel ca monarhii pe „tronul” cărora stătea acum, știa, așa cum aflaseră și ei la vremea lor, că puterea aparent nelimitată nu e niciodată absolută. El și cei doi parteneri ai săi, ambii miliardari din Asia Centrală ca și el, erau cunoscuți în City sub numele de „Trioul”. Își obținuseră averile din rocile miraculoase ascunse sub o întindere de stepe și munți de zece ori mai mare decât Marea Britanie. Kazahstanul era un tărâm al nomazilor și călăreților (și, în ciuda conducătorilor săi orgolioși, al lui Borat). Nici Sașa Mahkevici și nici partenerii lui nu se născuseră acolo, dar se spunea că ar fi controlat patruzeci la sută din economia statului asiatic. Ce uriașă recompensă primiseră de la statul sovietic cei care, la fel ca Sașa, fuseseră în stare să învețe limbajul capitalismului în doar câțiva ani! Acolo se găsea uraniu mai mult decât în oricare alt loc de pe Pământ, cu excepția Australiei, unde rezervele fuseseră de multă vreme împărțite. Spre vest, sub Marea Caspică, era petrol, abisuri nemărginite pline cu prețioasa resursă. Cât timp omenirea avea nevoie de electricitate, fie prin fisiune nucleară, fie prin arderea hidrocarburilor, Kazahstanul avea cui vinde. Același lucru se putea spune și despre cupru, necesar fabricării cablurilor care transportă energia electrică pentru a păstra aprinse luminile civilizației. În vremurile noastre, cel mai mare cumpărător este un vecin al Kazahstanului:

China. Apoi mai erau cromul, fierul, bauxita, zincul. Și China are nevoie de acestea, la fel ca toată lumea care dorește să fabrice tot ceea ce zboară, strălucește sau are viață lungă.

Binecuvântările nu lipseau, ba chiar veneau din abundență. Abundență pe care doar un om o putea oferi.

Nursultan Nazarbaiev fusese ultimul șef al Partidului Comunist al Kazahstanului sovietic, apoi, fără să renunțe nicio clipă la această poziție, primul conducător „capitalist“ al Kazahstanului independent. Loialitatea era tot ceea ce le cerea supușilor. Loialitate, dar și o parte din pradă, corespunzătoare poziției lui de „tată al națiunii“. Câștigarea și păstrarea favorurilor lui Nazarbaiev erau niște acțiuni delicate. Fostul soț al fiicei lui, un ofițer de informații grăsuț și ciudat, pe nume Rakhat Aliev, dar cunoscut sub numele de „Zahăr“, fugise recent în Europa. Unul dintre documentele secrete pe care „Zahăr“ pretindea că le furase înainte de a pleca era un portret psihologic al președintelui făcut de KNB, succesorul kazah al KGB. „Arendința de a clasifica oamenii în grupuri? grupul «lui» și grupul «celorlalți».“ Cei care sunt de acord cu el, și îi acceptă opiniile și regulile, sunt în „grupul lui“. Oricine îi critică opiniile e unul dintre „ceialți“ și, prin urmare, un dușman. Dacă dușmanul nu se predă, trebuie distrus.

Unul dintre partenerii lui Sașa asistase la manifestările psihicului capricios al lui Nazarbaiev. Patoh Ciodiev, uzbek de viță nobilă și produs al prestigioasei școli de relații internaționale din Moscova, frecventată de copiii elitei comuniste, fusese diplomat sovietic înainte să treacă la afaceri. Făcuse cunoștință cu Nazarbaiev, devenind atât de apropiat de el încât fusese invitat să însoțească familia prezidențială într-o vacanță pe Riviera Franceză, în 1995. Gazda lor fusese Behgjet Pacolli, un om de afaceri kosovar care încerca să obțină contracte cu kazahii. Într-o zi, aranjă o ieșire la un restaurant de lângă Monaco. Când ajunseră la Le Pirate, grupul începu să studieze localul cu o îngrijorare

crescândă. Bănci din lemn, grinzi cu straturi groase de funingine de la focul deschis, fără cristaluri: acesta nu era modul în care un „han“ modern era obișnuit să ia masa. Ciodiev se postă la marginea grupului, lângă ușă. Ospătari îmbrăcați ca niște pirați le puseră dinainte farfurii care îi amintiră unuia dintre oaspeți de vesela dintr-o închisoare.

– Unde naiba ne-ai adus? mârâi președintele la Pacolli.

Pacolli păli. Nazarbaiev luă o farfurie, o aruncă și o sparse pe podea. Urmă o liniște înspăimântătoare. Nazarbaiev luă altă farfurie și o aruncă.

– La naiba, ăsta nu e ceea ce numesc eu un concediu! strigă el.

Soția lui, Sara, mai avea puțin și izbucnea în plâns.

– Nursultan, Nursultan, calmează-te, îl rugă ea. Dacă nu-ți place aici, vom merge altundeva. Oprește-te, te rog, și liniștește-te.

Însă Nazarbaiev nu putea fi liniștit. Aruncă un scaun din lemn în foc. În acel moment, proprietarul – îmbrăcat ca un căpitan de pirați – își pierdu cumpătul. Luă și el un scaun și îl aruncă în foc. Nazarbaiev aruncă altul, iar cei doi continuară să ardă scaunele până când, brusc, fețele li se destinseseră. Începură să râdă. Apoi începu să râdă și Pacolli. Cei trei bărbați râseră împreună. Încântați, dezvăluiră publicului confuz că totul fusese o glumă. Specialitatea restaurantului era aranjarea unor asemenea spectacole violente spre amuzamentul clienților. Și cum toate glumele „hanului“ erau amuzante, restul grupului i se alătură imediat, spargând vesela rămasă.

Ciodiev, Sașa și ceilalți oligarhi din Kazahstan înțelegeau că președintele dădea și tot el lua înapoi. Unul dintre ei, Muhtar Abliazov, avusese îndrăzneala de a cere reforme democratice. Afacerile lui fuseseră confiscate și fusese trimis într-un lagăr. „Zahăr“ îi oferise lui Nazarbaiev trei nepoți, urmași cu care să construiască o dinastie. Nici măcar asta nu putuse să îl salveze când îl provocase pe „han“. Un fost ministru care se alăturase

opoziției fu găsit mort. Conform relatării oficiale, se sinucisese împușcându-se... de trei ori.

Ca oligarh care caută siguranța și succesul, ai o opțiune atât de curajoasă încât pare aproape imposibilă. În primul rând transformă-ți afacerea într-o corporație – una dintre cele mai puternice ficțiuni în care occidentalii aleg să creadă – protejată politic și înzestrată cu privilegii, și, până la urmă, foarte ușor de creat. În al doilea rând, adaugă la acea corporație bunurile pe care Nazarbaiev îți permite să le obții – mine, bănci, orice. Apoi vinde o parte din corporație pe bani occidentali. Sașa, partenerii lui și sutele de oaspeți ai lor, oameni foarte importanți erau adunați în Sala de festivități pentru a sărbători îndeplinirea cu succes a acestei strategii. Sașa și colegii lui, fondatori ai Corporației Eurasiatice a Resurselor Naturale (CERN), vânduseră o parte din acțiunile lor publicului, pe care le puteau acum tranzacționa la Bursa de Valori din Londra. Pentru filologul kârgâz, diplomatul uzbek și pentru al treilea membru al Trioului, Alian Ibrahimov, comerciantul priceput, era un vis devenit realitate. Mai mult decât atât, acțiunile erau tranzacționate atât de bine încât CERN urma să fie inclusă în lista FTSE 100 a celor mai valoroase companii britanice. Directorii de investiții și fondurile de pensii aveau să investească în această corporație formidabilă, lăsându-și averile pe mâinile lui Sașa.

Dar asta îi costase ceva. Pentru a se integra în City, avuseseră nevoie de mulți intermediari. Deutsche Bank, Credit Suisse, Rothschild, Morgan Stanley și ABN Amro: bancherii lor le ceruseră o sută optsprezece milioane de dolari. Pe lângă bănci, fuseseră și avocații de la Jones Day și Cleary Gottlieb. Alte treizeci de milioane de dolari pentru PwC, auditori⁸ („firme de servicii profesionale“, așa se numeau pe atunci). Toate personajele care erau de acord să facă parte din consiliu aveau să coste și ele sute de mii, în fiecare an. Dar aveau nevoie de acele nume. „Mărmarii din City“, așa apăreau în rubricile de afaceri ale ziarelor

Numele lor aveau darul de a liniști lumea. Printre ei, doi cavaleri: Sir Paul Judge, fost președinte al Partidului Conservator, și Sir Richard Sykes, președinte al GlaxoSmithKline și rector al Colegiului Imperial. Ken Olisa avusese o funcție importantă la IBM. Roderick Thomson era un „investitor în societăți cu capital de risc“, o calitate deosebită care îl plasa într-o poziție extrem de importantă. Gerhard Ammann lucrase ca director executiv al ramurii elvețiene a Deloitte & Touche, la fel ca PwC, una dintre cele mai mari patru firme de audit care se „învrteau“ printre corporațiile din FTSE 100 și departamentele guvernamentale din apropierea Sălii de festivități.

Dar își meritaseră banii. Chestiunea vitală pentru Sașa și partenerii lui era nuanțarea poveștilor care circulau despre ei. „Trecutul te ajunge din urmă“ era o zicală pe care kazahii o citau deseori. Fusese un moment dificil chiar înaintea listării, când agenții de reglementare ai Bursei de Valori din Londra aflaseră despre problemele din Belgia ale Trioului. Cu câțiva ani înainte de căderea lui în dizgrație, când încă își venera socrul, „Zahăr“, ghinionistul intrigant, căutase un mod de a slăbi poziția Trioului la „curtea“ lui Nazarbaiev și de a căpăta el însuși mai multă putere. Încercase să realizeze acest lucru pretinzând în fața autorităților belgiene⁹ că Trioul, asemenea altor dușmani ai lui, primea mită de la investitorii occidentali în Kazahstan, pentru a cumpăra proprietăți splendide în Occident, mai exact în Bruxelles. Anchetatorii europeni primiseră pontul lui „Zahăr“ și merseseră mai departe decât voise el să o facă, descoperind astfel conturile bancare secrete ale lui Nazarbaiev. Belgienii deschiseseră o acțiune în instanță împotriva Trioului, pe baza suspiciunii de spălare de bani – infracțiunea de a transforma veniturile ilegale în bani curați. Ancheta se prelungise atât de mult, încât încă era în desfășurare în apropierea datei listării CERN la Bursa din Londra. Cei trei membri ai Trioului se temeau că ar putea fi considerați indezirabili din cauza acestui proces, însă acest